

VEN. HERVEUS

BURGIDOLENSIS MONACHUS

NOTITIA

(R. P. Bernardus Pzzius, *Dissertatio isagogica in tom. III Thesauri Anecdot.*, p. 1v).

Herveus, quem Joannes Mabillonius *Annalium Benedictinorum* tomo III, pag. 357, sub finem sæculi undecimi, Casimirus Oudinus in *Supplemento Bellarm. De Script. eccles.*, pag. 394, anno circiter 1130 floruisse scribunt, illustre monasterii Dolensis seu Burgidolensis in diocesi Bituricensi decus et ornamentum fuit. Porro hujus monasterii fata non sine gemitu paucis exponunt Lucas Acherius in observationibus præviis ad tomum II *Spicilegii*, et laudatus Mabillonius pag. 358, ubi memorat id anno 1623 destructum esse, petente serenissimo principe Condæo Henrico Borbonio, qui ejus et monasterii S. Salvatoris loco, duo canonicorum collegia (egregia scilicet reformatione) instituit, unum intra palatium Castri-Radulfi, alterum Dolis. Cæterum ad uberiores vitæ, ab Herveo hic loci exactæ, historiam quod attinet, eam nobis egregia et ampla Dolensium monachorum encyclica de illius obitu epistola præbet, ex ms. cod. abbatiæ *Clarævallensis* ab Acherio in supra citato *Spicilegii* tomo, pag. 515, publicata, quæ quia ob Acheriani operis in his regnis raritatem paucissimis visa est, hic totidem verbis reddenda visa est. En igitur eam :

« Cum propheta dicit : *Dominus virtutem operum suorum annuntiabit populo suo*, si ipse non pro sua, sed pro auditorum salute proprias enarrat laudes, quomodo nos, quorum tota salus in laudibus ejus est, tacere audebimus magnalia ipsius, quæ nostris temporibus ostendere nobis dignatus est? Noverit itaque quisquis hæc auditurus est vel lecturus, nos nequaquam vanis vel falsis laudibus velle mortuæ extollere, sed ad laudem et gloriam Christi salutemque audientium pro amore veritatis de veritatis ipsius amatore veraci stylo pauca describere.

« Fuit igitur vir tam vita quam doctrina venerabilis, Herveus nomine, Dolensis cœnobii monachus, degens ibi circiter quinquaginta annis in prædicanda morum probitate, patriæ autem Cenomanensis indigena, multa apud nos suæ fidei et sapientiæ, nec non et innocentie monimenta relinquens. Jam namque juvenis et a puero Scholarum dogmatibus multipliciter imbutus, cum prædictum Monasterium ingressus fuisset, totum se studio sanctarum Scripturarum dedit, atque catholicos tractatores, Augustinum videlicet, Hieronymum, Ambrosium, Gregorium, ac reliquos frequentare cœpit, jugiterque diebus ac noctibus eorum lectioni incumbere, meditationi inservire non destitit, nec quolibet impedimento ab inquisitione veritatis avelli potuit. Cumque singularis ingenii atque inæstimabilis memoriæ esset, cœpit in vasculo cordis sui multa profutura recondere, et columbæ more meliora grana eligere, sibi que memoria retinere scriptoque commendare.

« Fecit ergo primum *Expositionem mirabilem super librum B. Dionysii De hierarchiis angelorum*.

« Deinde exposuit totum librum *Isaiæ prophetæ*, et *Lamentationes Jeremiæ*, extremamque partem *Ezekielis*, ibi incipiens, ubi sanctus Gregorius papa dimiserat, et ad finem usque perducens.

« Simul etiam *Deuteronomium Moysi* et *Ecclesiastem Salomonis*, nec non quoque *librum Judicum*, et *libellum Ruth*, *librumque Tobie*, omnia, quæ in illis minus intelligentibus solam litteram sonare videntur, in convincibili ratione ostendens, Christi et Ecclesiæ contestari et prædicare mysteria.

Præterea Apostoli et Pauli Epistolas cum tanta sapientiæ affluentia exposuit, ut qui eas legerunt, asserant nunquam se illis comparabiles cognovisse, et vix aut nunquam tanta exposita diligentia posse alicubi reperire.

Ad ultimum cum fama doctrinæ ejus circumquaque spargeretur, et jam nullus ei, sicut attestantur, qui eum veraciter cognoverunt, canonicarum Scripturarum scientia primus haberetur, *Librum duodecim Prophetarum et librum Genesis* ex integro tam mirabili sensu exposuit, ut expositionem super illos necdum potuerimus invenire, quæ suæ æquiparari possit.

Inter hæc quippe fecit plurimas *Expositiones de lectionibus sanctorum Evangeliorum, Canticorum* etiam, quæ in Ecclesia leguntur.

Libellum quoque de *connexione quarumdam lectionum*, ostendens aliter in quibusdam Ecclesiis legi quam in sacra historia continentur: de quibus unum quod subditur exemplum, notat. Legitur in *Quadragesima* lectio quædam de libro Esther, et ita in quibusdam *Lectionariis* incipit lectio libri Esther: oravit Esther ad Dominum dicens: *Domine Deus rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita. Quam orationem ipse illic ex auctore sacræ historiæ probat non fecisse Esther, sed fecisse Mardocheum, et ideo non esse legendum: oravit Esther, sed legendum esse: oravit Mardocheus. Et multa similia ibidem asserit.*

Librum etiam non minimum fecit de *miraculis S. Mariæ Dei Genitricis*, quæ eadem inviolata Virgo temporibus ejus gessit in Dolensi templo, quæ ipse mox postquam gesta erant, sicut audiebat ab ipsis, in quibus fiebant, et a monacho custode monasterii, sine aliqua dilatione scribebat.

Demum, quamvis propinquum finis sui terminum paulatim vigore deficiente sensisset, tamen sine consueto scribendi opere esse non poterat, et rogatus a nonnullis, ut, qui omnes Scripturas super cunctos memoriter retinebat, de *Cœna S. Cypriani Cæcilii Carthaginensis episcopi* fere de omnibus libris canonicis aggregata, quæ, quid intimaret, eatenus apud nos incognitum erat, edoceret, ipse, quid de ea sentiret, acquievit rogantibus dicens, dum scriberet, se fortassis cum ista præsentem vitam finire. Et quia prior liber *Expositionum* suarum de dictis SS. Patrum, Dionysii videlicet Areopagitæ, exstiterat, de eorumdem SS. Patrum dictis iste posterior esset. Sicque contigit. Namque cum eandem Cœnam usque ad illum locum exposuisset, quo dicitur: *confundebatur Elisabeth, stupebat Maria, videbat de facto Sara*: quo loco videlicet apud nos terminabatur, arbitraretur autem de ea non nimiam abesse partem, tam ipse quam dominus abbas Girbertus, qui hoc ei tanquam monacho et filio suo mandaverat, eamque, quæ deerat, partem ab abbate S. Savini, qui se eam habere dicebat et mittendam eis promiserat, expectabant. Multa siquidem in ea vel dempturus fortasse vel additurus illam, sicut erat, in abolitione reliquit.

Et cum tempus *Quadragesimæ* in maxima mentis, et majore corporis, quam nuper fuerat, virtute, in multa abstinentia multisque quotidianis virgarum verberibus, devotis atque assiduis orationibus, et in quotidiana sacrosancti sacramenti corporis et sanguinis Domini reverenda celebratione, cum alacritate et gaudio sancti Spiritus consummasset, in die sanctæ Cœnæ Domini nos dulciflavo Verbi Dei pane in capitulo refecisset, in die sanctæ Paschæ missæ hebdomadarius fuit, et sermonem in capitulo fecit. Secunda feria missam in conventu cantavit, et postmodum debilitate correptus, quarta feria inunctus est, sed tunc communicari non potuit, quod ipse postea aliquantulum convalescens divina providentia accidisse asseruit dicens, non Dominum ad se, sed se ad Dominum venire debere, et sic sequenti, quam præcedenti die non audierat, ipsiusque diei missam audivit, et confessus prius sacrosancta mysteria corporis et sanguinis Domini in tutelam exituræ in proximum animæ devotissime accepit, sicque per totam hebdomadam, cum missam quotidie audisset, quam nullo modo omittere volebat, et dominum abbatem, qui tunc forte deerat, antequam recederet, multum videre vellet, postquam venit, ab eo visitatus atque absolutus, inter manus ipsius, cui se accusabat, cœpit acri quidem sed brevissimo dolore fatigari usque ad mortem, Dominica in Octavis Paschæ transiens ex hac vita, et scandens, ut credimus, ad siderea regna.

Ne vero longius protrahatur epistola, de omni tempore vitæ ejus breviter dixerimus, in diebus nostris majoris abstinentiæ, pudicitæ mundioris, sanioris consilii, humilitatis altioris, taciturnitatis magis assiduæ, locutionis plus circumspectæ prorsusque a vanitate alienæ, purioris vel amplius Catholicæ doctrinæ, inque universa morum honestate præclariorem nullum nos cognovisse. Hæc scribimus vobis, quoniam frater erat, ut de tanto fratre gaudeatis, et quod ei promiseratis, devote persolvatis, in regno Dei ad quod eum evolasse confidimus, ei consociari sperantes. Valete.

Hactenus epistola funebris monachorum Dolensium de vita, moribus et doctrina Hervei. Juvat nunc in catalogo operum, ab iisdem, ut vidimus, contextum, nonnulla observare. Porro ex omnibus hic recensitis Hervei operibus nullum adhuc prelo subjectum fuit, nisi commentarius in Epistolas Pauli, quem

tanquam *γρίσιον* S. Anselmi Cantuariensis archiepiscopi, sanctissimi pariter ac eruditissimi viri opus *venerandus et generosus dominus Rhenatus Custenus a situ et squalore vindicavit* et primus in folio edidit Coloniae ex officina Eucharii Cervicorni, anno 1533, cum praefatione Godefridi Hittorpii Coloniensis civis. Eundem deinde diligentius et auctius in lucem dedit sub ejusdem S. Anselmi nomine Joannes Picardus, canonicus regularis Sancti Victoris Parisiensis, tomo II Operum S. Anselmi, quæ Coloniae ex officina Cholin. anno 1612, in folio, emergerunt. Sed eum non Anselmi, sed Hervei Dolensis genuinum esse fetum nunc viri eruditi omnes agnoscunt. Vide de hoc plura apud Labbeum tom. I Dissert. ad Script. eccles.; Bellar., Casimirum Oudinum in Supplem., pag. 395; Guilielmum Cave in Hist. litter. ad annum 1130, aliosque recentiores bibliothecarios passim. Atque hæc ipsa causa est quod hi Commentarii in novissima et accuratissima Operum S. Anselmi editione, quam eruditissimus Gabriel Gerberon e congregatione S. Mauri Lutetiae Parisiorum anno 1675 procuravit, prætermissa, et ne quidem inter spuria Cantuariensis archiepiscopi opera recensa fuerint.

Alterum opus Hervei, quod deinceps editis accensebitur, est amplissimus *Commentarius in Isaiam*, in libros octo divisus, qui totam primam hujus nostri voluminis partem absumit. Ad eum accurate ac emendate edendum duobus codicibus mss. membraneis in folio bonæ notæ usi sumus. Primum nobis suppeditavit bibliotheca celeberrimi Austriae monasterii S. Crucis ord. Cisterc., studia nostra strenue ibidem curante A. R. et cl. Daniele, viro præstante, cui etiam brevi plura debebunt eruditi. Is codex sexcentorum annorum est. Alterum nobis e bibliotheca inclyti monasterii Garstensis prope Stiram, nobilem superioris Austriae urbem, ordinis nostri, misit A. R. P. Petrus Oberhueber, ibidem subprior, amicus, et nostrorum studiorum fautor acerrimus. Nec hic ætate multum Sancto Crucensi cedit. Ex utroque textum restituimus, variantibus lectionibus, etsi perpaucis, in marginem conjectis. Exstat et tertium quoddam manu exaratum hujus operis exemplum in bibliothecæ Campilliensis codice membraneo in folio, quingentorum annorum, quod sine dubio illud ipsum est quod in cajalogo quodam a quadringentis annis Campillii confectæ sub nomine *Curveii super Isaiam* laudatur. Postremo ideo Hervei opus *ad Joannem abbatem Dolensem* in bibliotheca Claromontana Parisiis ms. asservari ex Labbeo fidem facit Caveus, cui addendus Oudinus, qui id etiam in Bibliotheca Longipontis ord. Cisterciensis in episcopatu Suessionensi haberi affirmat. Cæterum luculenti et Hervei caractere ac ingenio, quod Dolenses monachi supra depinxerunt, plenissimi hujus commentarii editionem respublica litteraria acceptam referat R. P. Godefrido Depischio, sodali et contubernali nostro, qui pertinaci sane ac improbo labore id integrum ex laudatis codicibus exscripsit et singulari quadam industria et diligentia prelo paravit. Nec is defugeret laborem etiam reliqua Herveana opera eruendi, modo codices quibus ea contineri viri docti scribunt, ad nos mitterentur.

Oudinus in Supplem., pag. 395, testatur vidisse se Hervei *Postillas breves in Deuteronomium ms.* apud S. Germanum Parisiensem. Clarissimus S. Edmundus Martene in Itinere suo Litterario, Gallicè edito, part. 1, pag. 57, scribit, in Monasterio S. Mariani Antissiodorensis, ord. Præmonstratensis, reperisse se *Commentaria Hervei in minores prophetas*. Sed ab his locis majori intervallo disjuncti sumus, quam ut inde quidquam exspectemus. Cætera autem Hervei opera, an et ubi hodieque supersint, hactenus ne fama quidem comperimus.

NOTITIA ALTERA.

(*Histoire littéraire de la France par des religieux bénédictins*, t. XII, p. 344).

Hervé naquit au Mans, et non en Bretagne (1), comme l'a cru Genébrard (2); ni dans le Limousin, comme l'assure le P. le Long (3). Un esprit vif, pénétrant, et un grand amour pour l'étude furent les premiers traits qui se développèrent en lui, et ceux qui le caractérisèrent durant tout le cours de sa vie. Après d'heureux essais de ses talents, il entra dans l'abbaye du Bourg-Dieu, ou Bourg-Deols, en Berry, vers l'an 1100. Cette époque a pour garant la lettre circulaire sur sa mort, où il est dit qu'il finit ses jours dans sa cinquantième année de religion, sous l'abbé Gilbert; ce qui revient, selon le P. Pagi, à l'an 1149 (n. 4), ou selon les auteurs du nouveau *Gallia Christiana* (t. II, p. 151), à l'an 1150. Depuis son entrée dans le cloître, Hervé n'étudia plus que les livres saints, et ce qui pouvait lui en faciliter l'intelligence, c'est-à-dire les interprètes sacrés, surtout saint Ambroise, saint Jérôme, saint Augustin et saint Grégoire. Il passait tout

(1) Fabr. *Bibl.*, t. III.

(2) Ad. an. 1110.

(3) *Bibl. Sacr.*, t. II, p. 775.